Dariusz Czekaj
ORCID: 0000-0002-6224-1331

https://doi.org/10.29316/9788368103236_1

WSPÓŁPRACA WOJSKA I STRAŻY GRANICZNEJ W PRZECIWDZIAŁANIU KRYZYSOWI MIGRACYJNEMU – ANALIZA Z PERSPEKTYWY SOCJOLOGII WOJSKA

COOPERATION BETWEEN THE ARMY AND THE BORDER GUARD IN COUNTERACTING THE MIGRATION CRISIS – ANALYSIS FROM THE PERSPECTIVE OF MILITARY SOCIOLOGY

Streszczenie

Współpraca wojska z innymi formacjami i służbami państwowymi jest ważnym obszarem badań w socjologii wojska, zwłaszcza w kontekście bezpieczeństwa i obronności kraju. W ostatnich latach, w związku z rosnącymi wyzwaniami kryzysów migracyjnych, współpraca między Wojskiem Polskim a Strażą Graniczną zyskała szczególne znaczenie w badaniach naukowych. Celem mojego opracowania jest pokazanie jak żołnierze wspierający działania Straży Granicznej oceniają współdziałanie z funkcjonariuszami Straży Granicznej i w jakich obszarach należy podjąć działania, aby zwiększyć efektywność realizacji wspólnych działań. W związku z tym, prowadząc badania ilościowe metodą sondażu diagnostycznego z użyciem techniki ankietowej,

Abstract

Cooperation between the military and other state formations and services is an important area of research in military sociology, especially in the context of national security and defense. In recent years, due to the growing challenges of migration crises, cooperation between the Polish Army and the Border Guard has gained particular importance in research. The purpose of my study is to show how soldiers supporting the activities of the Border Guard evaluate the cooperation with Border Guard officers and in what areas measures should be taken to increase the effectiveness of the implementation of joint activities. Therefore, conducting quantitative research by the method of a diagnostic survey with the use of a survey technique, I sought an answer to the question: in the opinion of

szukałem odpowiedzi na pytanie: Czy w opinii żołnierzy współpraca wojska i Straży Granicznej w zakresie ochrony granicy państwowej przebiega prawidłowo? Szukając odpowiedzi na tak postawiony problem przeprowadziłem badania metodą sondażu diagnostycznego z użyciem techniki ankietowej wśród 906 żołnierzy 18. Dywizji Zmechanizowanej, Wojsk Obrony Terytorialnej i innych jednostek wojskowych wspierających funkcjonariuszy Straży Granicznej w ramach operacji Bezpieczne Podlasie. Powyższe badania posiadają istotny walor poznawczy i praktyczny, ponieważ pokazują jak żołnierze bezpośrednio zaangażowani w działanie na granicy postrzegają współdziałanie ze Strażą Graniczną i pozwalają zidentyfikować obszary przygotowania i integracji wojska ze Strażą Graniczną oraz innymi formacjami.

Słowa kluczowe: wojsko, migracja, wojna hybrydowa, Straż Graniczna

soldiers, is the cooperation of the army and the Border Guard in the protection of the national border going well? Looking for an answer to such a problem, I conducted research by the method of diagnostic survey using the survey technique among 906 soldiers of the 18th Mechanized Division, the Territorial Defense Forces, and other military units supporting Border Guard officers in the framework of Operation Bezpieczne Podlasie. The above surveys have significant cognitive and practical value, as they show how soldiers directly involved in border operations perceive interaction with the Border Guard and allow identification of areas of preparation and integration of the military with the Border Guard and other formations.

Keywords: army, migration, hybrid warfare, Border Guard

Wstęp

Kryzys migracyjny, jaki rozpoczął się w 2021 roku był dla Polski zjawiskiem nowym i niespodziewanym. Wcześniej obserwowaliśmy fale migracji podążające od południa kontynentu do krajów Europy Zachodniej, niemniej zjawisko z jakim mamy do czynienia na granicy polsko-białoruskiej, jest czymś nowym i odmiennym. Sąsiedni kraj, Białoruś, zorganizowała system sprowadzania migrantów poprzez biura podróży, a następnie kierowała je na granicę z Polską. Operację nadzorowały białoruskie służby, wspierając nielegalne przekraczanie granicy[1].

Działania podejmowane przez Białoruś są celowe i jako element szerszej strategii presji migracyjnej oraz wojny hybrydowej, od początku były wymierzone w Polskę i kraje bałtyckie. W lutym 2022 r. Rosja zaatakowała Ukrainę, co uwiarygadnia przypuszczenia, że kryzys migracyjny miał odwrócić uwagę od przygotowań

[1] A. Legucka, F. Bryjka, *Dezinformacja i propaganda Rosji oraz Białorusi w kontekście polsko-białoruskiego kryzysu granicznego*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych (PISM), Warszawa 2021.

do inwazji[2]. W takim kontekście masowa migracja stała się narzędziem politycznym, zmuszającym państwa docelowe do reakcji na nagłe zagrożenie. Podjęte przez Straż Graniczną działania okazały się niewystarczające, w związku z tym do jej wsparcia skierowano wojsko.

Celem mojego opracowania jest pokazanie jak żołnierze wspierający działania Straży Granicznej oceniają współdziałanie z funkcjonariuszami i w jakich obszarach należy podjąć działania zwiększające efektywność realizacji wspólnych działań. W związku z tym, prowadząc badania ilościowe metodą sondażu diagnostycznego z użyciem techniki ankietowej, szukałem odpowiedzi na pytanie: Czy w opinii żołnierzy współpraca wojska i Straży Granicznej w zakresie ochrony granicy państwowej przebiega prawidłowo? Tak przyjęta metodologia determinowała układ opracowania, który składa się z dwóch odrębnych, ale ściśle ze sobą związanych części, teoretycznej wprowadzającej w sytuacje i tematykę badania oraz empirycznej, w której zaprezentowałem wyniki przeprowadzonych badań.

Współpraca służb mundurowych w kontekście socjologii wojska

Wojna stanowi formę konfliktu społecznego, stąd należy postrzegać ją szeroko, ograniczanie jej do kategorii militarnych byłoby uproszczeniem. Wojna w takim kontekście jest stanem społeczeństwa jako całości w sytuacji konfliktu, który rozwiązywany jest przy pomocy środków militarnych[3]. Niemniej wyzwania współczesnego świata powodują, że konflikty i wojny wyglądają zupełnie inaczej niż w XX wieku, stąd Siły Zbrojne muszą elastycznie reagować na nowe typy zagrożeń, pozostając w gotowości do obrony ojczyzny. Nie umniejsza to roli wojska w społeczeństwie, wojsko ciągle jest ostoją bezpieczeństwa[4] i wspiera administrację państwową, samorządową i inne służby, gdy ich środki są niewystarczające z uwagi na skalę i zasięg danego kryzysu.

Przykładem jest kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej, gdzie dedykowane ochronie granicy siły Straży Granicznej nie były w stanie samodzielnie

[2] A. Wawrzusiszyn, *Kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej i jego wpływ na bezpieczeństwo Polski*, Nowa Polityka Wschodnia, nr 2(33), 2022, s. 47.

[3] M. Palczewska, *Socjologia wojny*, Wydawnictwo Akademii Sztuki Wojennej, Warszawa 2017, s. 10.

[4] W badaniach CBOS wojsko posiada najwyższy poziom zaufania społecznego spośród w ocenianych instytucji, 84% respondentów wyraża zaufanie do wojska. Komunikat z badań nr 40/2024 *Zaufanie społeczne*, Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej 2024, s. 9.

sprostać kolejnym falom nielegalnych migrantów. Kryzys ten jest elementem wojny hybrydowej, a więc wojny nowego typu, na której jak pisze Francis G. Hoffman, nic nie jest ustalone, przesądzone i jasne, a środki i sposoby jej prowadzenia odbiegają od standardowych kanonów wojny[5]. To spowodowało, że do wsparcia Straży Granicznej skierowano Siły Zbrojne.

Socjologia wojny i socjologia wojska przenikają się podczas analizowania zjawiska jakie ma miejsce na polskim pograniczu. Z jednej strony, analizując przyczyny powstania tego kryzysu, a szerzej wojny hybrydowej ocieramy się o socjologię wojny. Czesław Staciwa opisuje ją jako naukę, która bada przyczyny i konsekwencje wybuchu i prowadzenia wojen z perspektywy społecznej. Równocześnie analizuje też procesy, jakie towarzyszą podczas jej trwania[6].

Kolejnym aspektem, z jakim mamy do czynienia analizując kryzys graniczny, jest socjologia wojska, gdzie za Guyem Sieboldem możemy poddać analizie współpracę żołnierzy ze Strażą Graniczną. Siebold opisuje relacje pomiędzy wojskiem a innymi formacjami w państwie i innymi armiami, jako jeden z czterech obszarów badań nad wojskiem[7]. Straż Graniczna jest jedną z formacji państwowych, z którymi na bazie obowiązującego prawa, wojsko jest zobowiązane do współpracy[8].

Zarówno Siły Zbrojne jak i Straż Graniczna są zaliczane do militarnych grup dyspozycyjnych i jako takie charakteryzują się podobną organizacją i strukturą jak wojsko[9]. Niemniej jest odmienną służbą, która po przekształceniu z Wojsk Ochrony Pogranicza rozwija własny charakter i kulturę służby. Każda grupa dyspozycyjna posiada określoną strukturę, zasady funkcjonowania, procedury rekrutacyjne oraz wymagania kwalifikacyjne, które muszą spełniać jej członkowie, aby skutecznie realizować powierzone im zadania. W celu zapewnienia ich efektywnego wykonywania wojsko tworzy odpowiednie warunki oraz specyficzne środowisko dla żołnierzy[10].

---

5 F. G. Hoffman, *Hibrid Warfare and Challenges*, Joint Force Quarterly 2009, Nr 1 (52), s. 34-39.

6 C. Staciwa, *Socjologia wojska,* [w:] *Socjologia w Polsce*, red. Z. Krawczyk, K. Z. Sowa, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie, Rzeszów 1998, s. 426.

7 G. Siebold, *Core issues and theory in military sociology*, Journal of Political and Military Sociology, 2001, Vol. 29, s. 140.

8 Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1080), art. 11b., art. 1, art. 11c, art. 11d.

9 J. Maciejewski, *Grupy dyspozycyjne. Analiza socjologiczna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, wyd. 2, Wrocław 2014, s. 66.

10 M. T. Frankowski, *Człowiek w warunkach ekstremalnych*, Agencja Wydawnicza ULMAK, Warszawa 2001, s. 64.

Opisując współdziałanie wojsk i służb podczas wspólnej operacji Guy Siebold zauważa, że takie elementy jak zaangażowanie w realizacje zadania, wydzielanie środków na realizacje zadania i jego finansowanie, różnice kulturowe, różne lub ukryte plany, dowodzenie i kontrola oraz nieporozumienia wynikające z obrony własnej niezależność formacji różnią poszczególne służby od siebie[11].

Różnice w postrzeganiu zjawisk, kultura wewnętrzna danej formacji oraz indywidualne cele, do których dąży każda z nich, są istotne. Jednak w badaniu współdziałania między dwiema służbami mundurowymi, kluczowe wydaje się skoncentrowanie na relacjach między nimi, mechanizmach ich wzajemnego przenikania oraz procesie kształtowania wspólnej kultury służby wynikającej ze współrealizacji zadań[12].

Współpraca Wojska i Straży Granicznej

Próbując rozwinąć temat skuteczności działań podejmowanych w celu ograniczenia nielegalnej migracji na granicy z Białorusią, zapytano żołnierzy o ich opinie w zakresie przygotowania zarówno żołnierzy, jak i funkcjonariuszy Straży Granicznej, do ochrony granicy państwowej. Owe zagadnienie jest istotne z uwagi na współdziałanie obu formacji i realizacji tych przedsięwzięć. Wojsko na podstawie art. 11b. Ustawy o Straż Granicznej wpiera działanie Straży Granicznej realizując działania w oparciu część kompetencji funkcjonariuszy na podstawie art. 11.b. pt. 5[13]. Współpraca obu formacji przygotowanych na co dzień do realizacji odmiennych zadań powoduje konieczność właściwego przygotowania się do wspólnego działania, co obejmuje podział kompetencji, wspólne szkolenia, znajomość procedur, jak i koordynacji wysiłków. Poza elementami formalnymi, zarówno wojsko jak i Straż Graniczna ma indywidualną kulturę funkcjonowania i to na tym polu również musi dojść do zbudowania właściwego zrozumienia i akceptacji dla odmiennego podejścia do realizacji tych samych działań, aby współpraca przynosiła właściwe efekty. W związku z powyższym zapytano żołnierzy wspierających SG, czy uważają, że wojsko i Straż Graniczna są dobrze przygotowane do ochrony granicy państwowej? Rozkład odpowiedzi respondentów na to pytanie przedstawia rysunku 1.

[11] G. Siebold, *Core issues and theory in military sociology*, Journal of Political and Military Sociology, Vol. 29, 2001, s. 154.

[12] Tamże, s. 153.

[13] Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1080, 1088, 1489, 1723).

Rysunek 1. Czy uważa Pani/Pan, że wojsko i Straż Graniczna są dobrze przygotowane do ochrony granicy państwowej?

Źródło: badanie własne 2024 r., żołnierze (N = 906).

Przygotowanie wojska i Straży Granicznej do ochrony granicy państwowej, jedynie połowa respondentów oceniła pozytywnie (55,6%). Co interesujące, co piaty respondent nie był w stanie jednoznacznie ocenić przygotowania obu formacji do działania (20,8%), a 23,6% badanych oceniło przygotowanie negatywnie.

Aby określić zależność między zmienną zależną a zmiennymi niezależnymi, przeprowadzono analizę statystyczną. Wyniki wykazały brak istotnych zależności pomiędzy ocenami respondentów a zmiennymi niezależnymi, jakimi są: wykształcenie, płeć, miejsce służby wojskowej, korpus osobowy, staż służby, wcześniejszy udział w działaniach na granicy, stan cywilny. Natomiast w przypadku zmiennych takich jak: wiek, zgrupowanie, zaobserwowano statystycznie istotne zależności, co sugeruje, że te czynniki mogą mieć wpływ na postrzeganie współpracy[14].

Wspólne przygotowanie wojska i Straży Granicznej do ochrony granicy najlepiej oceniają żołnierze najmłodsi, od 18 do 24 roku życia, oraz najstarsi od 45 roku

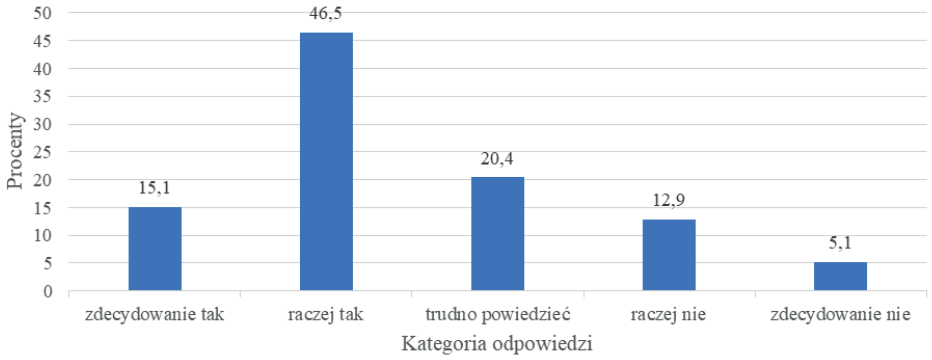
[14] Wiek: $\chi2=26,802$, df=16, p=0,044 korelacja między zmienną zależną a niezależną istnieje, współczynnik kontyngencji C Pearsona wynosi 0,170, co oznacza, że zależność jest słaba. Wykształcenie: $\chi2=11,571$, df=16, p=0,773 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Płeć: $\chi2=1,935$, df=4, p=0,748 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Miejsce służby wojskowej: $\chi2=14,568$, df=16, p=0,556korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Zgrupowanie: $\chi2=23,363$, df=12, p=0,025 korelacja między zmienną zależną a niezależną istnieje, współczynnik kontyngencji C Pearsona wynosi 0,205, co oznacza, że zależność jest słaba. Staż służby: $\chi2=21,231$, df=16, p=0,170 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Korpus osobowy: $\chi2=7,674$, df=8, p=0,466 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Wcześniejsze udział w działaniach na granicy: $\chi2=20,463$, df=16, p=0,200 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Stan cywilny: $\chi2=17,468$, df=16, p=0,356 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje.

życia. Oceny respondentów w pozostałych grupach wiekowych, 25-34 i 35-44 lat, są średnio o 10% niższe. Zależność ta wyliczona za pomocą współczynnika kontyngencji C Pearsona jest słaba.

Służba w poszczególnych zgrupowaniach również wykazywała zależność z odpowiedziami udzielanymi przez badanych, siła tej zależności jest słaba. Żołnierze z dowództwa (OC Zielona) i ZZ Południe lepiej oceniali przygotowanie do ochrony granicy państwowej przez obie formacje niż żołnierze ZZ Północ i ZZ Południe. Warto zwrócić uwagę, iż w zgrupowaniach Północ i Południe na przestrzeni działania 18.DZ miała miejsce największa aktywność migrantów, a co za tym idzie, częściej żołnierze tych zgrupować mieli szansę ocenić skuteczność podejmowanych wspólnie z SG działań.

Ochrona granic państwowych to zadanie Straży Granicznej, która jako formacja policyjna specjalizuje się w zabezpieczaniu granic lądowych i morskich. Współpraca z Siłami Zbrojnymi nie jest jednak nowością – wojsko odpowiada m.in. za ochronę granicy powietrznej. Żołnierze przygotowują się do działań wojennych, natomiast funkcjonariusze Straży Granicznej realizują zadania policyjne, takie jak patrolowanie granic, walka z przemytem czy kontrola pojazdów. Współpraca tych formacji ujawnia istotne różnice organizacyjne w codziennym funkcjonowaniu.

Po trzech latach trwania kryzysu i pomimo budowy zapory na granicy, wojsko nadal stacjonuje, pełni całodobową służbę na granicy, podczas gdy strażnicy wykonują patrole okresowo. Różnice pojawiają się również w codziennym funkcjonowaniu: strażnicy graniczni po służbie wracają do swoich miejsc zamieszkania, mają dni wolne, święta i weekendy, podczas gdy żołnierze skierowani do ich wsparcia pozostają skoszarowani i realizują działania w systemie ciągłym przez sześć miesięcy, z możliwością rotacji co kilka lub kilkanaście tygodni. Różnice w zakresie obowiązków i trybie pracy prowadzą do frustracji żołnierzy, którzy odczuwają, że wykonują zadania Straży Granicznej. To napięcie wpływa na jakość współpracy obu formacji, co znajduje odzwierciedlenie w ocenach żołnierzy na temat współdziałania, przedstawionych na rysunku 2.

Rysunek 2. Czy, Pani/Pana zdaniem, wojsko i Straż Graniczna właściwie współpracują w celu ochrony granicy państwowej?

Źródło: badanie własne 2024 r., żołnierze (N = 906).

Respondenci generalnie pozytywnie oceniają współdziałanie, a 61,6% z nich odpowiedziało „*zdecydowanie tak*" lub „*raczej tak*", przy czym zdecydowana większość wybrała drugą opcję. Jedna piąta żołnierzy nie była w stanie jednoznacznie ocenić współpracy, wybierając odpowiedź „*trudno powiedzieć*". Negatywnie współpracę ze Strażą Graniczną oceniło 18% badanych.

Aby określić zależność między zmienną zależną a zmiennymi niezależnymi, przeprowadzono analizę statystyczną. Wyniki wykazały brak istotnych zależności pomiędzy ocenami respondentów a zmiennymi niezależnymi, jakimi są: wiek, wykształcenie, płeć, miejsce służby wojskowej, korpus osobowy, stan cywilny. Natomiast w przypadku zmiennych takich jak: zgrupowanie, staż służby, wcześniejszy udział w działaniach na granicy, zaobserwowano statystycznie istotne zależności, co sugeruje, że te czynniki mogą mieć wpływ na postrzeganie współpracy[15].

[15] Wiek: $\chi2=15{,}106$, df=16, p=0,517 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Wykształcenie: $\chi2=16{,}477$, df=16, p=0,420 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Płeć: $\chi2=1{,}686$, df=4, p=0,793 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Miejsce służby wojskowej: $\chi2=20{,}135$, df=16, p=0,214 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Zgrupowanie: $\chi2=42{,}433$, df=12, p<0,001 korelacja między zmienną zależną a niezależną istnieje, współczynnik kontyngencji C Pearsona wynosi 0,212, co oznacza, że zależność jest słaba. Staż służby: $\chi2=26{,}667$, df=16, p=0,045 korelacja między zmienną zależną a niezależną istnieje, współczynnik kontyngencji C Pearsona wynosi 0,169, co oznacza, że zależność jest słaba. Korpus osobowy: $\chi2=9{,}122$, df=8, p=0,332 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Wcześniejsze udział w działaniach na granicy: $\chi2=28{,}487$, df=16, p=0,028 korelacja między zmienną zależną a niezależną istnieje, współczynnik kontyngencji C Pearsona wynosi 0,175, co oznacza, że zależność jest słaba. Stan cywilny: $\chi2=21{,}727$, df=16, p=0,152 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje.

Respondenci ze Zgrupowania Południe wykazali najwyższy poziom satysfakcji ze współpracy ze Strażą Graniczną, trzy czwarte badanych w tej grupie udzieliło pozytywnych odpowiedzi. Żołnierze Ci reprezentują WOT. W pozostałych zgrupowaniach poziom satysfakcji był istotnie niższy, co może wskazywać na złożoność warunków oraz specyfikę współpracy, jak również bardziej krytyczne spojrzenie żołnierzy wojsk operacyjnych.

Analizując rozkład odpowiedzi i zmiennej niezależnej „staż służby", istnieje zależność pomiędzy zmiennymi, a jej siła jest słaba. Najmłodsi stażem żołnierze lepiej oceniają współpracę niż starsi służbą koledzy, wyjątek stanowiła grupa badanych o stażu służby 21-30 lat, która bardzo pozytywnie oceniała tę współpracę. Najgorzej współpracę oceniali badani z najdłuższym stażem pracy.

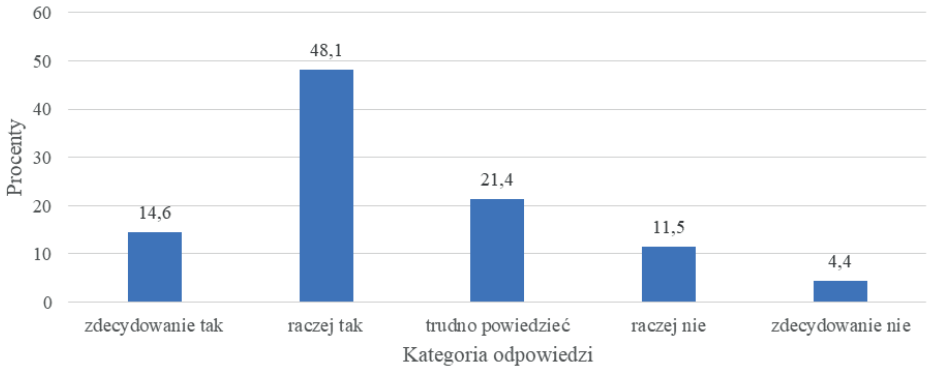
Ciekawie prezentują się oceny badanych ze względu na czas jaki do tej pory spędzili wspierając Straż Graniczną, im dłuższy staż służby na granicy, tym gorzej oceniana była współpraca ze Strażą Graniczną. Siła tej zależności wyliczona za pomocą współczynnika kontyngencji C Pearsona jest słaba.

Wsparcie Sił Zbrojnych dla Straży Granicznej jest usankcjonowane w art. 11.b ustawy o Straży Granicznej[16]. Do powyższej ustawy Prezes Rady Ministrów wydał rozporządzenie określające zasady współdziałania, w tym odpowiedzialnych za organizację współdziałania, sposób koordynacji działań i sposób wymiany informacji oraz wsparcia logistycznego[17]. Przywołane dokumenty normatywne stanowią ramy prawne współpracy obu formacji, szczególnie w obszarze koordynacji działań, żołnierze zgodnie z art. 11.b. ust. 10. ustawy o Straży Granicznej pozostają w wojskowym łańcuchu dowodzenia[18]. Współdziałanie obu formacji ma szerszy wymiar niż jedynie koordynacja działań na szczeblu dowódców i komendantów obu służb mundurowych, obejmuje również codzienne współdziałanie w fizycznej ochronie granicy państwowej. Oba aspekty współdziałania są odmienne, na szczeblach dowódczych zderzają się odmienne sposoby funkcjonowania obu organizacji, kultury w nich panujących i wewnętrznych regulacji. Na szczeblach wykonawczych istnieje bliższa interakcja poszczególnych funkcjonariuszy i żołnierzy. W związku z tym zapytano żołnierzy o to, czy procedury współdziałania ze Strażą Graniczna są jasne i zrozumiałe. Rozkład odpowiedzi respondentów na to pytanie przedstawia rysunek 3.

[16] Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1080, 1088, 1489, 1723).

[17] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 sierpnia 2023 r. w sprawie współdziałania Straży Granicznej oraz oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1767).

[18] Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1080, 1088, 1489, 1723).

Rysunek 3. Pani/Pana zdaniem, procedury współdziałania ze Strażą Graniczna są jasne i zrozumiałe?

Źródło: badanie własne 2024 r., żołnierze (N = 906).

62,7% respondentów oceniło procedury współdziałania jako zrozumiałe. Natomiast 37.3% zgłosiło trudności interpretacyjne. Może to sugerować, że istnieją braki w komunikacji między dwoma służbami lub szkolenie w tym zakresie jest niewystarczające.

Aby określić zależność między zmienną zależną a zmiennymi niezależnymi, przeprowadzono analizę statystyczną. Wyniki wykazały brak istotnych zależności pomiędzy ocenami respondentów a zmiennymi niezależnymi, jakimi są: wiek, płeć, miejsce służby wojskowej, staż służby, korpus osobowy, stan cywilny. Natomiast w przypadku zmiennych takich jak: wykształcenie, zgrupowanie, wcześniejszy udział w działaniach na granicy, zaobserwowano statystycznie istotne zależności, co sugeruje, że te czynniki mogą mieć wpływ na postrzeganie współpracy[19].

[19] Wiek: $\chi2=43,262$, df=16, $p<0,001$ korelacja między zmienną zależną a niezależną istnieje, współczynnik kontyngencji C Pearsona wynosi 0,213, co oznacza, że zależność jest słaba. Wykształcenie: $\chi2=19,744$, df=16, $p=0,232$ korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Płeć: $\chi2=4,311$, df=4, $p=0,366$ korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Miejsce służby wojskowej: $\chi2=23,324$, df=16, $p=0,105$korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Zgrupowanie: $\chi2=33,942$, df=12, $p<0,001$ korelacja między zmienną zależną a niezależną istnieje, współczynnik kontyngencji C Pearsona wynosi 0,190, co oznacza, że zależność jest słaba. Staż służby: $\chi2=15,767$, df=16, $p=0,469$ korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Korpus osobowy: $\chi2=12,662$, df=8, $p=0,124$ korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Wcześniejsze udział w działaniach na granicy: $\chi2=37,941$, df=16, $p=0,002$ korelacja między zmienną zależną a niezależną istnieje, współczynnik kontyngencji C Pearsona wynosi 0,200, co oznacza, że zależność jest słaba. Stan cywilny: $\chi2=26,159$, df=16, $p=0,052$ korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje.

Badani z wykształceniem zawodowym najczęściej oceniali procedury jako zrozumiałe i jasne, oceny respondentów z wykształceniem średnim i wyższym były bardziej ostrożne, przy czym badani najlepiej wykształceni ocenili je niżej, niż absolwenci szkół średnich. Jednocześnie im lepiej wykształceni respondenci tym rósł odsetek ocen negatywnych. Pośród żołnierzy z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym odsetek ocen pozytywnych był najniższy, jednocześnie najczęściej z wszystkich grup wybierali odpowiedź „*trudno powiedzieć*". Siła zależność pomiędzy zmienna a zmienną niezależną „wykształcenie", wyliczona za pomocą współczynnika kontyngencji C Pearsona, jest słaba.

W opinii żołnierzy Zgrupowań Północ i Południe zrozumienie i jasność procedur współdziałania ze Strażą Graniczną była lepiej oceniana niż w dowództwie operacji Bezpieczne Podlasie. Najniższe oceny wystawili respondenci ze Zgrupowania Centrum. Jednocześnie ci badani wskazali najwięcej ocen negatywnych, co piąty żołnierz tego zgrupowania wybrał odpowiedź „*raczej nie*" i „*zdecydowanie nie*". Badani z dowództw i pododdziałów wspierających najczęściej spośród wszystkich zgrupowań, wskazywali na trudności z jednoznaczną ocena procedur, blisko jedna trzecia z nich wybrała odpowiedź „*trudno powiedzieć*". Siła zależności pomiędzy zmiennymi jest słaba.

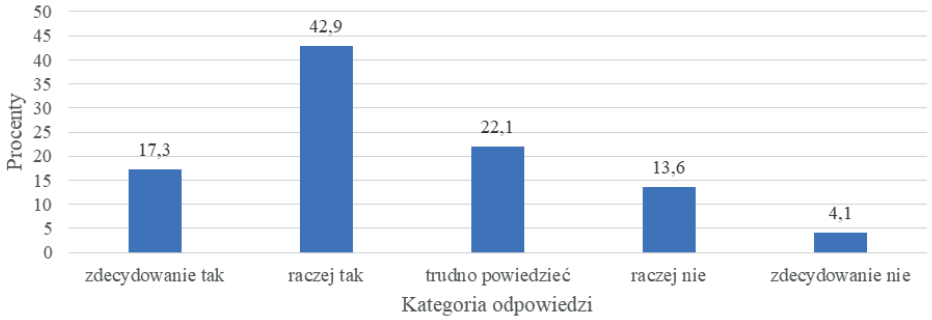
Analizując rozkład odpowiedzi, ze względu na wcześniejszy udział w działaniach na granicy widać, że żołnierze bez doświadczenia we współdziałaniu ze Strażą Graniczną wskazują na większe trudności ze zrozumieniem procedur. Wraz z doświadczeniem wzrasta ocena respondentów, jednak wzrost kończy się na badanych służących na granicy od jednego do trzech miesięcy. Bardziej doświadczeni żołnierze, mający większy staż we współdziałaniu ze Strażą Graniczną coraz niżej oceniają istniejące procedury. W grupie uczestniczącej w działaniach na granicy od czterech do pięciu miesięcy łącznie oceny jasności procedur są niższe niż w grupie od 1 do 3 miesięcy, niemniej lepsze niż u żołnierzy mniej doświadczonych. Najsłabiej procedury oceniają respondenci biorący udział w działaniach na granicy co najmniej sześć miesięcy. Jednocześnie w grupach najbardziej doświadczonych żołnierzy (od 4 do 5 miesięcy i 5 miesięcy i więcej) odsetek ocen negatywnych jest największy. Siła zależności zmiennych jest słaba.

Żołnierze Wojska Polskiego są kierowani do wsparcia Straży Granicznej „w przypadku, gdy wymagają tego względy bezpieczeństwa państwa, zapewnienia nienaruszalności granicy państwowej, zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenia porządku publicznego w zasięgu terytorialnym przejścia granicznego

oraz w strefie nadgranicznej lub na polskich obszarach morskich”[20]. Działania te podejmowane są, gdy siły Straży Granicznej okazują się niewystarczające do samodzielnego rozwiązania kryzysowej sytuacji.

W wojsku termin „wsparcie” oznacza pomoc, zabezpieczenie i uzupełnienie działań innych formacji, a nie ich zastępowanie. Wsparcie jest pojęciem szerokim, w rozmienieniu wojskowym to „działania sił lub ich części, które pomagają, zabezpieczają, uzupełniają lub wspierają działania każdego innego rodzaju sił”[21]. Słownik języka polskiego opisuje wsparcie jako udzielanie pomocy w tym pomocy materialnej, jak również jako „działania bojowe mające na celu wzmocnienie głównego ataku; też: oddziały bojowe prowadzące takie działania”[22]. Zrozumienie tych terminów jest istotne dla uniknięcia nieporozumień w interpretowaniu roli wojska we wsparciu funkcjonariuszy. Na podstawie powyższych definicji można stwierdzić, że wspomniane wsparcie czy też pomoc nie polega na zastąpieniu kogoś w wykonywaniu jego obowiązków, a na wzmocnieniu jego działania czy też uzupełnieniu braków, aby zrealizować stojące przed nimi zadanie, w tym przypadku ochronę granicy państwowej.

Kluczowe jest jasne określenie roli żołnierzy we wsparciu Straży Granicznej, ponieważ brak precyzyjnego podziału obowiązków może prowadzić do nieefektywnego wykorzystania sił. W związku z tym zapytałem żołnierzy, czy ich zadania były jasno sprecyzowane – wyniki przedstawia rysunek 4.

Rysunek 4. Czy, w Pani/Pana opinii, rola wojska we wsparciu Straży Granicznej została jasno sprecyzowana?

Źródło: badanie własne 2024 r., żołnierze (N = 906).

[20] Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1080, 1088, 1489, 1723), art. 11b.

[21] *Regulamin Działań Wojsk Lądowych*, syg. DWLąd. Wewn. 115/2008, Warszawa 2008, s. 441.

[22] Słownik języka polskiego, PWN, https://sjp.pwn.pl/slowniki/wsparcie.html, [dostęp: 14.02.2025].

W opinii żołnierzy pierwszej zmiany operacji Bezpieczne Podlasie, zdania w tej kwestii są podzielone. Większość żołnierzy (60,2%) uważa, że rola wojska we wsparciu Straży Granicznej została jasno określona, jednak blisko 40% respondentów wyraziło wątpliwości w tej sprawie. Spośród badanych 17,7% jednoznacznie stwierdziło, że brakuje jasnego podziału ról, a 22,1% żołnierzy wybrało odpowiedź „*trudno powiedzieć*".

Aby określić zależność między zmienną zależną a zmiennymi niezależnymi, przeprowadzono analizę statystyczną. Wyniki wykazały brak istotnych zależności pomiędzy ocenami respondentów a zmiennymi niezależnymi, jakimi są: wiek, wykształcenie, zgrupowanie, staż służby, korpus osobowy, stan cywilny. Natomiast w przypadku zmiennych takich jak: płeć, miejsce służby wojskowej, wcześniejszy udział w działaniach na granicy, zaobserwowano statystycznie istotne zależności, co sugeruje, że te czynniki mogą mieć wpływ na postrzeganie współpracy[23].

Mężczyźni częściej, niż kobiety twierdzili, że podział ról pomiędzy Strażą Graniczną i wojskiem jest jasny. Na uwagę zwraca jednak fakt, iż pośród mężczyzn był większy odsetek badanych oceniający negatywnie jasność podziału odpowiedzialności pomiędzy formacjami niż pośród kobiet, których blisko jedna trzecia miała trudność z jednoznaczną ocenę i wybierała odpowiedź „*trudno powiedzieć*". Siła zależności zmiennych w tym przypadku jest słaba.

Analizując rozkład odpowiedzi ze względu na zmienną niezależną „miejsce służby", żołnierze 11.LDKPanc. w zdecydowanej większości uważali, że ich rola we wsparciu SG została jasno sprecyzowana, natomiast badani z 12.DZ i innych jednostek mieli najwięcej wątpliwości w tym zakresie. Dwie główne formacje odpowiedzialne za tę zmianę operacji tj. 18.DZ i WOT, w dużej mierze odpowiadali zgodnie z opisanym powyżej wynikiem uzyskanym podczas badania całej grupy respondentów. Zależność pomiędzy zmiennymi była słaba.

[23] Wiek: $\chi 2=19{,}598$, df=16, p=0,239 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Wykształcenie: $\chi 2=16{,}202$, df=16, p=0,439 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Płeć: $\chi 2=11{,}410$, df=4, p=0,022 korelacja między zmienną zależną a niezależną istnieje, współczynnik kontyngencji C Pearsona wynosi 0,112, co oznacza, że zależność jest słaba. Miejsce służby wojskowej: $\chi 2=32{,}038$, df=16, p=0,010 korelacja między zmienną zależną a niezależną istnieje, współczynnik kontyngencji C Pearsona wynosi 0,185, co oznacza, że zależność jest słaba. Zgrupowanie: $\chi 2=19{,}042$, df=12, p=0,088 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Staż służby: $\chi 2=17{,}915$, df=16, p=0,329 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Korpus osobowy: $\chi 2=3{,}959$, df=8, p=0,861 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Wcześniejsze udział w działaniach na granicy: $\chi 2=31{,}607$, df=16, p=0,011 korelacja między zmienną zależną a niezależną istnieje, współczynnik kontyngencji C Pearsona wynosi 0,184, co oznacza, że zależność jest słaba. Stan cywilny: $\chi 2=23{,}134$, df=16, p=0,110 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje.

Ostatnia zmienną niezależną wykazującą zależność z pytaniem był „wcześniejszy udział w działaniach na granicy", siła tej zależności jest słaba. Najwięcej pozytywnych odpowiedzi udzielili respondenci, którzy prowadząc działania na granicy spędzili od 3 do 5 miesięcy, z kolei najmniej odpowiedzi wskazujących na jasny podział ról oddali badani w grupach od 1 do 4 miesięcy służby na granicy i najbardziej doświadczeni żołnierze, którzy mają doświadczenie co najmniej półroczne.

W kolejnym pytaniu chciałem rozwinąć temat wzajemnych relacji i zrozumienia pomiędzy dwoma formacjami, jakimi są Siły Zbrojne i Straż Graniczna, kontynuując wątek podziału ról, jaki powinien występować podczas wspólnej realizacji zadań. W sposób szczególny jest to ciekawe z uwagi na trwający przeszło trzy lata okres wspólnego wykonywania zadań. W związku z tym zapytałem żołnierzy, czy w ich opinii rola jaką powinni spełniać jest tak samo postrzegana przez nich i przez funkcjonariuszy SG. Rozkład odpowiedzi respondentów na to pytanie przedstawia rysunek 5.

Rysunek 5. Czy, w Pani/Pana opinii, rola wojska we wsparciu Straży Granicznej jest tak samo postrzegana przez żołnierzy jak i funkcjonariuszy SG?
Źródło: badanie własne 2024 r., żołnierze (N = 906).

Wyniki uzyskane podczas badania wskazują na rozbieżności w rozumieniu roli wojska we wsparciu Straży Granicznej przez żołnierzy i funkcjonariuszy. 41,5% respondentów stwierdziło, że zarówno żołnierze, jak i strażnicy graniczni rozumieją swoje role w sposób jednolity, natomiast 30,7% badanych uważa, że istnieje brak porozumienia i obie służby postrzegają swoje zadania odmiennie. Odnotowałem również wysoki odsetek niezdecydowanych, aż 27,5%.

Aby określić zależność między zmienną zależną a zmiennymi niezależnymi, przeprowadzono analizę statystyczną. Wyniki wykazały brak istotnych zależności pomiędzy ocenami respondentów a zmiennymi niezależnymi, jakimi są: wykształcenie, płeć, miejsce służby wojskowej, staż służby, korpus osobowy, stan cywilny.

Natomiast w przypadku zmiennych takich jak: wiek, zgrupowanie, wcześniejszy udział w działaniach na granicy, zaobserwowano statystycznie istotne zależności, co sugeruje, że te czynniki mogą mieć wpływ na postrzeganie współpracy[24].

Żołnierze najstarsi, w grupach 45-54 lata i 55 lat i więcej, najczęściej uważali, że obie formacje widzą rolę wojska we wsparciu SG w ten sam sposób. Najmniejszy odsetek odpowiedzi pozytywnych uzyskano w grupie 25-34 lata, w tej grupie wiekowej odnotowano jednocześnie największy odsetek odpowiedzi negatywnych ponad jedna trzecia. Zbliżony odsetek ocen negatywnych prezentowały również grupy respondentów w wieku 18-24 lata i 35-44 lata. Najmniej ocen negatywnych zanotowano w dwóch najstarszych grupach wiekowych. Siła związku zmiennych jest słaba.

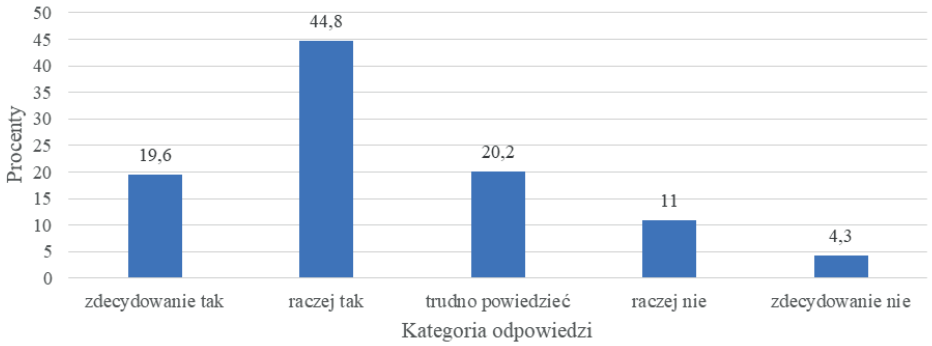
Pośród zgrupowań zadaniowych żołnierze ze Zgrupowania Południe najwyżej oceniali tę kategorię, powyżej połowy badanych oceniło pozytywnie rozumienie roli wojska przez obie formacje, podobny wynik uzyskano w dowództwie operacji. Respondenci z dwóch zgrupowań Północ i Centrum zdecydowanie gorzej oceniali jednakowe rozumienie roli wojska przez żołnierzy i funkcjonariuszy. Siła tego związku, wyliczona za pomocą współczynnika kontyngencji C Pearsona wskazuje, że zależność słaba.

Analiza rozkładu odpowiedzi ze względu na długość udziału żołnierzy we wsparciu SG pokazuje, że żołnierze nie posiadający takiego doświadczenia uważają, że oni i funkcjonariusze tak samo postrzegają ich rolę we wsparciu SG. Najgorzej wzajemne zrozumienie w tej kwestii ocenili żołnierze z najdłuższym stażem działania na granicy. Siła zależności zmiennych jest słaba.

Kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej trwa nieprzerwanie od 2021r. W tym czasie podjęto szereg działań mających na celu przeciwdziałanie temu

[24] Wiek: $\chi2=35,350$, df=16, p=0,004 korelacja między zmienną zależną a niezależną istnieje, współczynnik kontyngencji C Pearsona wynosi 0,194, co oznacza, że zależność jest słaba. Wykształcenie: $\chi2=13,399$, df=16, p=0,643 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Płeć: $\chi2=4,206a$, df=4, p=0,379 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Miejsce służby wojskowej: $\chi2=23,606$, df=16, p=0,098 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Zgrupowanie: $\chi2=27,240$, df=12, p=0,007 korelacja między zmienną zależną a niezależną istnieje, współczynnik kontyngencji C Pearsona wynosi 0,171, co oznacza, że zależność jest słaba. Staż służby: $\chi2=13,820$, df=16, p=0,612 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Korpus osobowy: $\chi2=10,069$, df=8, p=0,260 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Wcześniejsze udział w działaniach na granicy: $\chi2=31,764$, df=16, p=0,011 korelacja między zmienną zależną a niezależną istnieje, współczynnik kontyngencji C Pearsona wynosi 0,184, co oznacza, że zależność jest słaba. Stan cywilny: $\chi2=19,462$, df=16, p=0,245 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje.

zjawisku, od skierowania wojska do wsparcia Straży Granicznej[25], poprzez wprowadzenie stanu wyjątkowego na części obszaru przygranicznego[26], budowie stałej zapory na granicy Białorusią[27], po wprowadzenie strefy buforowej[28]. W związku z powyższym zapytano żołnierzy o to, czy w ich opinii działania podejmowane w celu ochrony granicy są skuteczne. Rozkład odpowiedzi respondentów na to pytanie przedstawia rysunek 6.

Rysunek 6. Czy uważa Pani/Pan, że działania podejmowane w celu ochrony granicy państwowej są skuteczne?

Źródło: badanie własne 2024 r., żołnierze (N = 906).

[25] Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, dokument niepublikowany; zob: Helsińska Fundacja Praw Człowieka, *WSA w Warszawie uchyla decyzję o odmowie u dostępnienia postanowienia Prezydenta RP w sprawie użycia wojska do pomocy SG na granicy polsko-białoruskiej*, 27.07.2022, https://hfhr.pl/aktualnosci/wsa-uchyla-decyzje-o-odmowie-udostepnienia-postanowienia-prezydenta, [dostęp: 10.02.2025].

[26] Rozporządzenie Prezydenta Rzeczpospolitej Polskiej z dnia 2 września 2021 r. w sprawie wprowadzenia stanu wyjątkowego na obszarze części województwa podlaskiego oraz części województwa lubelskiego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1612).

[27] Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o budowie zabezpieczenia granicy państwowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1992).; MSWiA, Zakończenie budowy fizycznej części zapory na granicy polsko-białoruskiej – wydarzenie z udziałem kierownictwa MSWiA, 30.06.2022 r. https://www.gov.pl/web/mswia/zakonczenie-budowy-fizycznej-czesci-zapory-na-granicy-polsko-bialoruskiej--wydarzenie-z-udzialem-kierownictwa-mswia, [dostęp: 10.02.2025].; Odpowiedź na interpelację nr 491 w sprawie bariery na granicy polsko-białoruskiej z dnia 26.01.2024 r. https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=CZXK7H, [dostęp: 10.02.2025].

[28] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 9 września 2024 r. w sprawie wprowadzenia czasowego zakazu przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej przyległej do granicy państwowej z Republiką Białorusi (Dz. U. z 2024 r. poz. 1345).
Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 6 grudnia 2024 r. w sprawie wprowadzenia czasowego zakazu przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej przyległej do granicy państwowej z Republiką Białorusi (Dz. U. z 2024 r. poz. 1810).

Żołnierze oceniają działania podejmowane w celu ochrony granicy jako skuteczne. Aż 64,4% respondentów wybrało odpowiedzi „*zdecydowanie tak*" lub „*raczej tak*", podczas gdy 15,3% badanych miało odmienne zdanie. Stosunkowo duży odsetek żołnierzy, bo co piąty, nie potrafił jednoznacznie ocenić skuteczności tych działań, wybierając odpowiedź „*trudno powiedzieć*".

Aby określić zależność między zmienną zależną a zmiennymi niezależnymi, przeprowadzono analizę statystyczną. Wyniki wykazały brak istotnych zależności pomiędzy ocenami respondentów a zmiennymi niezależnymi, jakimi są: wiek, wykształcenie, płeć, miejsce służby wojskowej, staż służby, korpus osobowy, wcześniejszy udział w działaniach na granicy. Natomiast w przypadku zmiennych takich jak: zgrupowanie, stan cywilny, zaobserwowano statystycznie istotne zależności, co sugeruje, że te czynniki mogą mieć wpływ na postrzeganie współpracy[29].

Analizując rozkład odpowiedzi ze względu na zgrupowanie, w którym służą żołnierze istnieje zależność pomiędzy zmiennymi, a siła tego związku, wyliczona za pomocą współczynnika kontyngencji C Pearsona wskazuje, że zależność jest słaba. Badani z OC Zielona tj. dowództwa operacji i pododdziałów zabezpieczających częściej niż inni pozytywnie oceniają efektywność podejmowanych działań. Oceny respondentów z ZZ Północ i Centrum są zbliżone. Natomiast żołnierze ZZ Południe niżej oceniają skuteczność podejmowanych działań, w tej grupie również odsetek ocen negatywnych był najwyższy, około jednej piątej żołnierzy wskazywała na nieefektywność podejmowanych działań.

Nie bez wpływu na podejmowane decyzji przez badanych był ich stan cywilny. Zależność pomiędzy zmiennymi była słaba niemniej kawalerowie, panny i respondenci pozostający w związkach małżeńskich, częściej niż inni pozytywnie oceniali podejmowane działania mające na celu przeciwdziałanie nielegalnej migracji.

[29] Wiek: $\chi2=9{,}418$, df=16, p=0,895 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Wykształcenie: $\chi2=22{,}187$, df=16, p=0,137 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Płeć: $\chi2=8{,}595$, df=4, p=0,072 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Miejsce służby wojskowej: $\chi2=23{,}327$, df=12, p=0,105 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Zgrupowanie: $\chi2=21{,}333$, df=12, p=0,046 korelacja między zmienną zależną a niezależną istnieje, współczynnik kontyngencji C Pearsona wynosi 0,205, co oznacza, że zależność jest słaba. Staż służby: $\chi2=18{,}181$, df=16, p=0,313 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Korpus osobowy: $\chi2=4{,}365$, df=8, p=0,823 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Wcześniejsze udział w działaniach na granicy: $\chi2=23{,}559$, df=16, p=0,100 korelacja między zmienną zależną a niezależną nie istnieje. Stan cywilny: $\chi2=29{,}516$, df=16, p=0,021 korelacja między zmienną zależną a niezależną istnieje, współczynnik kontyngencji C Pearsona wynosi 0,178, co oznacza, że zależność jest słaba.

Podsumowanie

Uzyskane wyniki w zakresie oceny przygotowania wojska i Straży Granicznej do ochrony granicy wskazują na problemy w tym zakresie. Niewiele ponad połowa badanych oceniła tę kategorię pozytywnie. Na początku realizacji wsparcia SG przez wojsko, można by uznać powyższe wyniki za akceptowalne. Był to czas, gdzie obie formacje docierały się we wzajemnym współdziałaniu i wiele elementów wzajemnej współpracy wymagało uszczegółowienia lub dopracowania. Biorąc pod uwagę trzyletni okres współpracy wojska i Straży Granicznej, istotny odsetek ocen negatywnych oraz wysoki poziom odpowiedzi „*trudno powiedzieć"* wskazują na konieczność dalszych analiz i optymalizacji mechanizmów współdziałania.

Wyniki badania pokazują, że większość żołnierzy pozytywnie ocenia współpracę ze Strażą Graniczną, jednak na wyższych szczeblach dowodzenia widoczne są pewne różnice.

Zrozumienie procedur na jakich opiera się wspólne wykonywanie zadań stanowi kolejny problem, 62,7% respondentów uważa, że są zrozumiałe, ale dla ponad jednej trzeciej badanych (37,3%) ich zrozumienie stanowi problem. Fakt ten powinien budzić niepokój, gdyż może prowadzić do podejmowania niewłaściwych decyzji czy wręcz błędów, które są niedopuszczalne w tak wrażliwym rejonie jakim jest granica państwowa.

Wątpliwości badanych budzi również rola, jaką ma pełnić wojsko podczas wsparcia Straży Granicznej. W związku z powyższym należy lepiej informować żołnierzy o ich zadaniach i roli we współdziałaniu z funkcjonariuszami SG. A z drugiej strony warto zweryfikować, czy rozdział kompetencji pomiędzy oboma formacjami jest właściwy i nie budzi rozbieżności interpretacyjnych.

Wyniki badania wskazują na istotne rozbieżności w postrzeganiu roli wojska we wsparciu Straży Granicznej. Jedynie 41,5% respondentów uważa, że zarówno wojsko, jak i Straż Graniczna mają spójne rozumienie tej roli. Pozostali wyrazili wątpliwości w tej kwestii. Różne, a być może sprzeczne interpretacje roli wojska mogą prowadzić do napięć i konfliktów, zwiększać nieufność między formacjami i w konsekwencji obniżać efektywność realizacji wspólnych zadań.

Powyższe wyniki i spostrzeżenia mają odzwierciedlenie w ocenie skuteczności działań na granicy. Większość żołnierzy pozytywnie odnosi się do efektywności podejmowanych działań, ale spory odsetek ma trudności z ich jednoznaczną oceną. Może to wynikać z braku dostępu do szerszej informacji o bieżącej sytuacji i tym samym właściwej oceny. Brak przekonania o słuszności i celowości działań może przekładać się na spadek ich efektywności.

Zauważalnym trendem podczas badania był spadek ocen w zakresie współpracy z funkcjonariuszami Straży Granicznej i oceny procedur współdziałania wraz z długością służby żołnierzy na granicy. Im większe doświadczenie we współdziałaniu, tym bardziej krytyczne oceny.

Literatura

1. Frankowski M.T., *Człowiek w warunkach ekstremalnych*, Agencja Wydawnicza ULMAK, Warszawa 2001.
2. Hoffman F. G., *Hibrid Warfare and Challenges*, Joint Force Quarterly 2009, Nr 1(52), s. 34-39.
3. Legucka A., Bryjka F., *Dezinformacja i propaganda Rosji oraz Białorusi w kontekście polsko-białoruskiego kryzysu granicznego*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych (PISM), Warszawa 2021.
4. Maciejewski J., *Grupy dyspozycyjne. Analiza socjologiczna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, wyd. 2, Wrocław 2014.
5. Palczewska M., *Socjologia wojny*, Wydawnictwo Akademii Sztuki Wojennej, Warszawa 2017.
6. *Regulamin Działań Wojsk Lądowych*, syg. DWLądWewn. 115/2008, Warszawa 2008, s. 441.
7. Siebold G., *Core issues and theory in military sociology*, Journal of Political and Military Sociology, 2001, Vol. 29.
8. Słownik języka polskiego, PWN, https://sjp.pwn.pl/slowniki/wsparcie.html, [dostęp: 14.02.2025].
9. Staciwa Cz., *Socjologia wojska*, [w:] *Socjologia w Polsce*, red. Z. Krawczyk, K. Z. Sowa, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie, Rzeszów 1998.
10. Wawrzusiszyn A., *Kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej i jego wpływ na bezpieczeństwo Polski*, Nowa Polityka Wschodnia 2022, nr 2(33), s. 45-65.

Akty prawne

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczpospolitej Polskiej z dnia 2 września 2021 r. w sprawie wprowadzenia stanu wyjątkowego na obszarze części województwa podlaskiego oraz części województwa lubelskiego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1612).
2. Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1080, 1088, 1489, 1723).
3. Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o budowie zabezpieczenia granicy państwowej (Dz. U. 2021 r. poz. 1992).

4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 sierpnia 2023 r. w sprawie współdziałania Straży Granicznej oraz oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, (Dz. U. 2023 r. poz. 1767).
5. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 9 września 2024 r. w sprawie wprowadzenia czasowego zakazu przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej przyległej do granicy państwowej z Republiką Białorusi (Dz. U. 2024 r. poz. 1345).
6. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 6 grudnia 2024 r. w sprawie wprowadzenia czasowego zakazu przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej przyległej do granicy państwowej z Republiką Białorusi (Dz. U. 2024 r. poz. 1810).

Netografia

1. www.gov.pl.
2. www.hfhr.pl.
3. www.pism.pl.
4. www.sejm.gov.pl.